

## **BAB I**

### **BUBUKA**

#### **1.1 Kasang Tukang**

Atikan nyaéta prosés népakeun budaya jeung karakter bangsa pikeun generasi ngora sarta mangrupa prosés ngamekarkeun budaya jeung karakter bangsa pikeun ngaronjatkeun kualitas kahirupan masarakat jeung bangsa di mangsa ka hareupna. Dina prosés atikan budaya jeung karakter bangsa, sacara aktip peserta didik ngamekarkeun poténsi dirina, ngalakukeun prosés *internalisasi*, jeung ngalenyepan ajén-ajén jadi kapribadian maranéhna dina campur gaul di masarakat, ngamekarkeun kahirupan masarakat nu leuwih raharja, sarta ngamekarkeun kahirupan bangsa nu ngabogaan martabat.

Undang-Undang Republik Indonesia nomer 20 taun 2003 ngeunaan Sistem Pendidikan Nasional (UU Sisdiknas) ngarumuskeun pungsi jeung udagan atikan nasional nu kudu dipaké dina ngamekarkeun pendidikan di Indonésia. Pasal 3 UU Sisdiknas nétélakeun “Atikan nasional ngabogaan pungsi pikeun ngamekarkeun sarta ngawangun watek tur paradaban bangsa nu ngabogaan martabat dina raraga nyerdaskeun kahirupan bangsa, ngabogaan udagan pikeun mekarna poténsi peserta didik sangkan jadi manusa nu iman jeung takwa, ngabogaan ahlak mulia, séhat, parigel, motékar, mandiri, sarta jadi warga nagara nu démokratis tur ngabogaan tanggung jawab”. Éta udagan atikan téh mangrupa rumusan ngeunaan kualitas manusa Indonésia nu kudu dimekarkeun ku unggal lembaga atikan. Ku kituna, rumusan udagan atikan nasional jadi dasar dina ngamekarkeun atikan budaya jeung karakter bangsa (Hasan, spk. 2010, kc. 2).

Dina ngalaksanakeun kagiatan pangajaran pikeun ngahontal udagan atikan, aya saperangkat rarancang sarta aturan ngeunaan udagan, eusi, jeung bahan pangajaran nu disebut kurikulum. Patali jeung kurikulum atikan di Indonésia, nilik kana sajarahna, kurikulum mindeng gunta-ganti gumantung jeung kawijakan menteri dina jaman harita. Dumasar kana sajarah kamekaran kurikulum, kurang

leuwih geus aya sapuluh parobahan kurikulum. Ti mimiti kurikulum 1947, 1952, 1964, 1968, 1975, 1984, 1994, 2004, 2006 jeung 2013.

Kurikulum 2013 mimiti dilaksanakeun dina taun ajaran 2013/2014. Sajalan jeung kaluarna Kurikulum 2013 aya tilu jenis kurikulum, nyaéta Kurikulum Tingkat Nasional, Kurikulum Tingkat Daerah, sarta Kurikulum Tingkat Sakola. Kurikulum Tingkat Nasional disarungsum sarta dipaké sacara nasional. Kurikulum Tingkat Daerah disarungsum sarta dipaké di daerah dumasar Kurikulum Tingkat Nasional saluyu jeung kawijakan daerah séwang-séwangan. Samentara, Kurikulum Tingkat Sakola disarungsum sarta dipaké di unggal jenjang sakola (Husen, spk. 2013, kc. 13).

Dumasar kana Peraturan Menteri Pendidikan dan Kebudayaan Republik Indonesia, basa daerah salaku muatan lokal bisa diajarkeun ku cara ngahiji jeung pangajaran Seni Budaya atawa bias diajarkeun sacara mandeg mandiri. Kalungguhan muatan lokal basa daerah dina kurikulum 2013 diatur dina Kurikulum Tingkat Daerah nu ngébréhkeun yén muatan lokal basa daerah wajib diajarkeun dina unggal jenjang sakola dina raraga nohonan Peraturan Gubernur Jawa Barat Nomer 69 taun 2013.

Dina nyarungsum KI jeung KD muatan lokal basa daerah, aya sawatara matéri atau Kompetensi Dasar nu anyar, di antarana Kompetensi Dasar Kaulinan Barudak. Kaulinan barudak bisa ngadidik atawa népakeun ajén atikan nu aya dina éta kaulinan. Barudak bisa narima ajén-ajén atikan sacara teu kapaksa. Ieu hal luyu jeung pédararan Déwantara (1962, kc. 248) nu ungarana nyaéta:

Patut diingat pula, bahwa didikan jang terdapat dalam permainan kanak-kanak itu diterima oleh kanak-kanan tidak dengan paksaan atau perintah, akan tetapi karena kemauan serta kesenangan anak-anak sendiri untuk menerima dan mengalami segala pengaruh jang sangat pedagogis itu.

Salian ti miboga udagan pikeun ngahontal kasenangan, kaulinan barudak ogé mangrupa hiji métoda atikan. Pikeun masarakat Sunda, kaulinan lain ngan saukur panglengkep, tapi kaulinan salaku hiji cara pikeun ngatik. Éta hal sakumaha nu kaunggel dina naskah *Siksa Kanda Ng Karesian*, yén budak gé bisa jadi tuladan pikeun nu leuwih kolot. Saperti unggara nu ditétélakeun ku

Danasasmita (dina Wiana, tt, kc. 5), meunang élmu ti budak disebut *guru rare*. Meunang pangajaran ti aki disebut *guru kaki*, meunang pangajaran ti lanceuk disebut *guru kakang*, meunang pangajaran ti toa disebut *guru ua*. Meunang pangajaran ti tempat lalampahan, di kampung tempat meuting, di tempat reureuh, di tempat milu cicing, disebut *guru hawan*. Meunang pangajaran ti indung jeung bapa disebut *guru kamulan*.

Dina prak-prakanna ngajarkeun hiji matéri, aya papagon pikeun guru jeung siswa nu disebut modél pangajaran. Modél pangajaran mangrupa papagon pikeun guru jeung siswa dina ngalaksanakeun prosés pangajaran. Modél pangajaran (*models of teaching*) mangrupa hiji rarancang nu dipaké dina nyarungsum kurikulum, ngatur matéri pangajaran, sarta méré pituduh ka pangajar di kelas dina kasang tukang pangajaran atawa nu lianna (Sudaryat, 2015, kc. 20).

Ieu modél pangajaran bisa ditangtukeun ku guru nalika nyarungsum Rencana Pelaksanaan Pembelajaran (RPP). Modél pangajaran ogé disaluyukeun kana matéri nu diajarkeunana.

Panalungtikan ngeunaan kaulinan barudak tinangtu geus réa, boh wangun skripsi boh wangun tésis, di antarana waé ieu di handap:

- 1) “Ajén Sosiologis Kaulinan Tradisional di Désa Sukatali Kacamatan Situraja Kabupatén Sumedang” (Dédé Priatna Putra, 2008),
- 2) “Kaulinan Barudak Lembur di Kacamatan Setu Kabupatén Bekasi” (Januar Prayitno, 2009),
- 3) “Ajén Falsafah dina Kaulinan Tradisional Sunda di Kacamatan Batujajar pikeun Pangajaran Siswa Kelas VIII di SMP Bhakti Mulya Batujajar Kabupatén Bandung” (Érlian Permata Sari, 2011),
- 4) “Struktur dina Kaulinan Tradisional di Désa Pagerwangi Kacamatan Lémbang Kabupatén Bandung Barat pikeun Bahan Pangajaran Maca di SMP Kelas VIII” (Astri Handayani, 2014),
- 5) “Model Pembelajaran Tematik “Kaulinan Barudak” Sunda Untuk Meningkatkan Kecerdasar Sosial Anak” (Dwi Juniarti Lestari, 2014),
- 6) “Ajén Budaya dina Kaulinan Barudak Pikeun Modél Atikan Karakter di Sakola Dasar” (Dési Triyani, 2014), jeung

- 7) “Kaulinan Barudak di Kacamatan Conggéang Kabupaten Sumedang (Ulikan Struktural jeung Étnopédagogik)” (Muhamad Yogi Hamdani, 2015).

Tina panalungtikan-panalungtikan ngeunaan kaulinan barudak nu dipilampah ku nu séjén, can aya nu maluruh atawa nalungtik modél-modél pangajaran ngeunaan matéri Kaulinan Barudak di tingkat SMP, hususna nu aya di wilayah Bandung Tenggara. Ku kituna, dumasar kana kasang tukang, masih perlu diayakeun panalungtikan kaulinan barudak kalawan judul ‘Modél Pangajaran Kaulinan Barudak (Studi Éksplorasi di SMP Negeri Wilayah Bandung Tenggara)’.

## **1.2 Watesan jeung Rumusan Masalah**

### **1.2.1 Watesan Masalah**

Sangkan teu lega teuing ambahanana, ieu panalungtikan diwatesanan ngan saukur maluruh modél-modél pangajaran nu dipaké dina pangajaran Kaulinan Barudak. Dumasar kana Peraturan Menteri Pendidikan dan Kebudayaan Republik Indonesia nomer 103 taun 2014, modél pangajaran nu umum dipaké dina Kurikulum 2013, nyaéta (1) *discovery learning*, (2) *project-based learning*, (3) *problem-based learning*, sarta (4) *inquiry learning*. Sabada dipaluruh rupa-rupa modél pangajaran nu dipaké pikeun ngajarkeun kaulinan barudak di saban sakola, tuluy dicindekkeun modél palajaran nu pangonjoyna pikeun jadi modél pangajaran kaulinan barudak. Salian ti maluruh rupa-rupa modél pangajaran nu dipaké, dipaluruh ogé ambahan bahan ajar kaulinan barudak nu dipaké di sakola séwang-séwangan.

### **1.2.2 Rumusan Masalah**

Dumasar kana kasang tukang jeung watesan masalah di luhur, masalah masalah dina ieu panalungtikan téh dipertélakeun dina wangun pananya di handap.

- 1) Kumaha ambahan jeung runtulan bahan ajar Kaulinan Barudak di SMP Negeri Wilayah Bandung Tenggara?

- 2) Modél pangajaran naon waé nu dilarapkeun dina pangajaran Kaulinan Barudak di SMP Negeri Wilayah Bandung Tenggara?
- 3) Modél pangajaran naon nu pangonjoyna pikeun dijadikeun modél pangajaran Kaulinan Barudak?

### **1.3 Tujuan Panalungtikan**

Dumasar kana masalah anu geus dirumuskeun di luhur, ieu panalungtikan miboga tujuan pikeun ngadéskripsiun tilu hal nyaéta:

- 1) ambahan jeung runtusan bahan ajar Kaulinan Barudak di SMP Negeri Wilayah Bandung Tenggara,
- 2) rupa-rupa modél pangajaran Kaulinan Barudak di SMP Negeri Wilayah Bandung Tenggara, jeung
- 3) modél pangajaran nu pangonjoyna pikeun dijadikeun modél pangajaran Kaulinan Barudak.

### **1.4 Mangpaat Panalungtikan**

Mangpaat tina ieu panalungtikan ngawengku mangpaat téoritis jeung mangpaat praktis, sakumaha anu dipedar ieu di handap.

#### **1) Mangpaat Tioritis**

Sacara tioritis, ieu panalungtikan téh dipiharep bias nambahan élmu atikan, utamana mahperkara modél pangajaran.

#### **2) Mangpaat Praktis**

Panalungtikan ieu miboga mangpaat praktis, di antarana waé:

##### **(1) Pikeun Panalungtik**

Nambahan pangalaman dina prosés panalungtikan kagiatan pangajaran utamana dina nyarungsum rarancang pangajaran.

##### **(2) Pikeun Pangajaran**

Nambahan pangdeudeul ulikan, utamana ulikan ngeunaan modél pangajaran.

##### **(3) Pikeun Sakola**

Ku ayana ieu panalungtikan, dipiharep bisa nambahan référénsi kajian, utamana dina pangajaran di sakola.

## 1.5 Sistematika Tulisan

Ieu tulisan téh disusun dina lima bab. Bab I Bubuka, anu eusina ngawengku kasang tukang, watesan masalah, rumusan masalah, tujuan panalungtikan jeung mangpaat panalungtikan.

Bab II Ulikan Pustaka, anu eusina ngawengku opat hal, nyaéta tiori modé尔 pangajaran, kaulinan barudak, panalungtikan saméméhna, jeung posisi tioritis panalungtik.

Bab III Métodeu Panalungtikan, anu eusina ngawengku désain panalungtikan, sumber data, instrumén panalungtikan, téhnik ngumpulkeun data, jeung téhnik analisis data.

Bab IV Hasil Panalungtikan jeung Pedaran, eusina ngawengku hasil panalungtikan anu kapanggih tina ngumpulkeun data, analisis data, jeung déskripsi data nu dipungkas ku pedaran hasil panalungtikan.

Bab V Kacindekan, Implikasi, jeung Rékoméndasi.